

„MII DE MINȚI ȘI INIMI TRĂIESC LÂNGĂ TINE”, BIBLIOTECĂ MUNICIPALĂ...

Vlad POHILĂ

...Iată că a venit și ora când se cuvine să vorbim și despre această aniversare – marele, importantul jubileu al BM; despre felul cum percepem noi această instituție și impresionanta ei dăinuire în timp.

Personal, chiar dacă nu reduc în nici un caz anvergura BM la Sediul Central, trebuie să recunosc: în linii mari, o identific, o percep anume așa. Poate și de aceea că de aici, de la Sediul Central a început legătura mea cu această instituție. Ca și pentru alți studenți de la facultățile și specialitățile umanistice ale USM (Litere, Jurnalism, Limbi străine, Istorie...), când, prin anii II-III de studii, biblioteca universitară devenise mică, insuficientă, săracă. Fondul de carte românească, și așa foarte modest acolo, prin 1973 (după „scandalurile” cu Soljenițin, care coinciseră cu o relativă înviore a românismului în... România!), fusese trecut aproape că oficial la index...

Atunci am început a căuta alte biblioteci, mai solide, mai bogate. Biblioteca Academiei era absolut inaccesibilă. Cea Republicană, Krupskaia (actuala Bibliotecă Națională) – era, desigur, extrem de tentantă (inclusiv sau poate că mai ales grație fondului de carte străină, care în acea epocă, includea și literatura din România). Era și relativ accesibilă – în anumite zile, pentru studenții de la anumiți ani; mai ales pentru studenții care făceau / scriau anumite teze de an sau de licență (sau își puteau „aranja” facerea / scrierea acestora).

Incomparabil mai democratică, în sensul accesibilității, era Biblioteca Orășenească Jdanov – cea Municipală, B.P. Hasdeu, de azi. Avea niște avantaje vizibile: așezarea geografică, în plin centru; deservirea în sala de lectură se făcea mai repede decât oriunde, în plus, dădea cărți cu împrumut, la domiciliu. Sala de lectură era inundată de „lumină naturală” - chiar și în scurtele zile de iarnă de pe bulevardul central venea lumina zăpezilor. E de menționat că BM a perpetuat tot ce era mai bun de la BO – cu unele excepții, desigur. Printre excepții se înscrie, din păcate, și imposibilitatea de a continua practica împrumutului la domiciliu – spațiul limitat al bibliotecii, alături de alte inconveniente strict de serviciu, nu le mai poate oferi utilizatorilor de astăzi avantajul de a lua cu împrumut literatură, decât într-o formă extrem de limitată.

* * *

...Mulți ani pe un perete al Bibliotecii Orășenești Jdanov era un basorelieu cu chipul unui scriitor francez (altfel, un prozator bun), Henri Barbusse, aflat un timp în slujba Kominternului. Acel chip ciufulit, amuzant, se dorea o dovadă că edificiul bibliotecii a fost vizitat de personalități marcante ale primei jumătăți a secolului XX. Peste ani, sfidând legislația în vigoare, o mână de ultrapatrioți ruși locali, demni continuatori ai kominterniștilor, rebotezați în interfrontiști, au pus o altă placă, dedicată memoriei cîntărețului rus, de talie mondială, Feodor Șaliapin. Puțin probabil ca acești agresori pseudoculturali să știe că la restaurantul Londra, de la parterul actualei BM, au răsunit și alte voci superbe de muzicieni ruși: Rahmaninov, Sobinov, Vertinski... Iar în hotelul Suisse (care ocupa întreg spațiul actual al BM) s-au cazat și alte personalități de vază ale culturii ruse: Maiakovski, Korolenko, Esenin, Burluik, Severianin... Mai trist că acești „patrioți” ai nu se știe cărui pămînt nici nu vor să știe că în actualul edificiu al BM au stat, cu diferite ocazii, personalități remarcabile ale culturii noastre: însuși B.P. Hasdeu, Al. Mateevici, Nicolae Iorga, Constantin Stere, Octavian Goga, George Topîrceanu, Ion Minulescu, Gala Galaction, Mihail Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Cincinat Pavelescu, Geo Bogza, George Enescu, Corneliu Baba etc., etc., precum și câteva din multele mari Marii ale neamului românesc: Maria Filotti, Maria Tănase, Maria Cebotari... Să știm măcar noi; să ținem minte măcar noi că, prin voia întâmplării, clădirea Bibliotecii Municipale este sfințită, mai înainte de toate, de amintirea luminoasă a acestor figuri singulare de înaintași ai noștri.

Și iată că așa, fără a o fixa pe foaiaschiță a acestui articol, am pus în evidență una din primele valori ale BM: splendoarea ei de monument al culturii nu numai sub aspect arhitectonic, dar și din punctul de vedere al prezenței, aici, a spiritului înălțător al unor nume sonore din cultură: românească, dar și rusă, mai mult ca sigur și din alte culturi. (E un gol pe care poate îl va completa vreun cititor de azi al bibliotecii noastre, iar mâine – cercetător fără patimă, dar împătimit al istoriei orașului nostru, pornind, eventual, de la punctul numit BM „B.P. Hasdeu”).

De fapt, în acest articol aniversar, nu ne-am propus să scoatem în evidență anumite performanțe statistice de-a lungul celor 130 de ani, cu totul deosebite în ultimele două decenii. Pur și simplu, BM a înregistrat suficiente alte realizări, împliniri de altă natură, care se văd, ca să zicem așa, cu ochiul liber, adică, dincolo de argumentele statistice.

O realizare de seamă a bibliotecii noastre are în vedere transformarea ei într-un centru cultural viu, dinamic, eficient, în care viața culturală cu adevărat palpită săptămînal, cotidian, ba chiar de câteva ori pe zi. Ne referim la manifestările culturale – extrem de diverse ca formă, tematică, implicări etc. Departe de noi gîndul unei competiții ce ar defavoriza pe alții, dar este greu să nu recunoști că BM „B.P. Hasdeu”, cu filialele sale, propune locuitorilor municipiului și oaspeților capitalei mai multe manifestări culturale decât teatrele, sălile de concert, galeriile și muzeele, luate împreună.

Dacă e s-o luăm de la esență, va trebui să menționăm că BM Hasdeu s-a transformat, în ultimii 15-20 de ani, într-o bibliotecă realmente municipală, a întregului Chișinău. Nu e vorba numai de faptul - relevant și

el – că fiecăruia al doilea chișinăuian beneficiază, într-un fel sau altul, de serviciile Bibliotecii Municipale. Grație activității rodnice a Centrului de informare și documentare Chișinău, orașenii pot afla orice informație – de la cea mai gravă la cea mai bizară - din trecutul, prezentul și chiar din viitorul orașului natal. Astfel au fost puse bazele pentru ca BM să devină o necesitate – desigur, preponderent cultural-informativă, dar și de suflet – pentru majoritatea orașenilor.

Cît privește lectura, informarea și cultivarea prin carte, presă, alte documente – și la acest capitol BM își justifică pe deplin numele și rostul de instituție municipală. On virtutea unor circumstanțe istorice pe care nu e locul să le discutăm aici, de un secol și jumătate Chișinăul a devenit un oraș eminent cosmopolit, cu o populație eterogenă și cu aspirații, necesități culturale pe potrivă. Ținînd cont de aceste realități, unul din primele programe reformatoare lansate de BM după anii 1989-1991 a fost deschiderea și dotarea exemplară a unor filiale pentru minoritățile etno-culturale „istorice” de la noi: rusă, ucraineană, bulgară, găgăuză, evreiască. Pe atunci, nimeni nu putea bănuși că se va ajunge și la deschiderea unor filiale de carte în limbile germană, polonă, și secții specializate în alte limbi de mare circulație, precum franceza și engleza, ori în limbi mai rare, ca turca sau bielorusa. Este de reținut că lărgirea spectrului lingvistic în cadrul BM nu s-a făcut în stil sovietic, festiv, de ochii lumii, de moment: constituirea filialelor de carte și de cultură ale minorităților este una continuă, nelimitată – nici în spațiu, nici în timp.

Ni se pare și mai semnificativ faptul că această atenție sporită față de necesitățile culturale ale etniilor conlocuitoare, nu a eclipsat, nu a diminuat în nici un fel grija pentru populația de bază a urbei – românii basarabeni. Dimpotrivă, am zice. BM a fost una din primele instituții culturale din Chișinău și din R. Moldova care a spus un STOP hotărît rusificării nesăbuite, agresive, iar în ultimă instanță – și nocive, la care au fost expuși băștinașii de-a lungul a două secole de ocupație străină. Datorită politicii de carte a conducerii BM, dar și grație sprijinului frățesc, foarte generos, al unor biblioteci și personalități ale culturii din Țară, pe harta capitalei basarabene au apărut nouă filiale de carte românească; a crescut aidoma „voinicului din poveste” și fondul de literatură națională la Sediul Central, în alte filiale. Ceea ce pînă nu de mult era dorit, jinduit și totuși... extrem de limitat, ca să nu zicem, prohibit – cartea românească - astăzi a devenit un bun cotidian al chișinăuienilor. După mai bine de un secol de flagrantă, jignitoare inegalitate, în noul mileniu, al III-lea, BM a intrat cu o proporție de carte românească ce reflectă starea demografică de facto, dar și aspirațiile noastre cultural- informative reale, firești: procentul de literatură în română este identic cu cel în rusă și, probabil, cu trecerea anilor, tendința va evolua în favoarea creșterii continue a numărului de documente în limba populației băștinașe.

O realizare de seamă, pe potriva transformărilor înnoitoare ce se petrec la noi în contextul revenirii noastre la spiritul european, o constituie activitatea de cercetare și de editare de la BM. Cu încă 15-20 de ani în urmă biblioteca își putea „permite luxul” de a elabora și tipări niște modeste broșuri, de regulă – cu caracter strict bibliografic și cu caracter stupid-propagandistic. On prezent, parcă inspirată și tutelată de numele și gloria de savant și patriot a patronului ei spiritual – Bogdan Petriceicu Hasdeu - BM a devenit un important centru de cercetare și mai mult încă: toate investigațiile valoroase văd lumina tiparului și / sau obțin formă electronică. Nici de data aceasta nu vom recurge la statistici, nu vom cita nume și titluri; vom aminti doar că investigațiile de la BM, materializate în cărți tipărite sau în documente virtuale, trezesc sincera încîntare a colegilor de breaslă din România, din alte țări europene și chiar din SUA sau Japonia, aceștia găsind producția noastră editorială și competitivă, și calitativă.

Bunul mers al lucrurilor într-o instituție, ca, de altfel, și într-un stat, este determinat, la un grad apreciabil, de personalitatea conducătorului. On acest sens, Bibliotecii Municipale chiar i-a surfs șansa de a avea în frunte o personalitate puternică, dominatoare prin ce are mai bun la capitolul profesionalism, cultură, omenie – dna dr. conf. univ. Lidia Kulikovski. Deși nimeni nu va contesta această axiomă – calitățile, multe și apreciable ale dnei L. Kulikovski – la fel de adevărat este și alt aspect, de vreți, un alt specific al bibliotecii noastre: aici se pune accent pe spiritul de echipă, formule ca „factorul uman al BM” „echipa Hasdeu” etc. asemenea, nu sunt niște sloganuri, ci fațete ale activității cotidiene a instituției. Șansa de a se manifesta plenar este oferită oricui dorește; oricine are posibilitatea de a se autodepăși din punct de vedere profesional.

Și cum adusesem vorba de factorul uman, nu putem să nu menționăm că cei peste 300 angajați ai BM, poate că nu sunt chiar „toți - o suflare”, poate nu sunt perfect uniți în proiecte, căutări, intenții, dar cu certitudine demonstrează un apreciabil devotament profesiei alocate, făcîndu-se autorii unei comunicări corecte și eficiente cu beneficiarii.

* * *

Punînd la cale scrierea acestui editorial, am căutat ca sprijin vreun motto, vreun „gînd înaripat” despre bibliotecă. Oricît ar fi de incredibil, dar nu am putut găsi! – nici printre faimoasele Cugetări ale lui Nicolae Iorga nu am aflat, în acest sens, vreo „latură de adevăr care scînteie”, cum a calificat marele nostru savant cugetarea. Ca să nu se supere nimeni – nici măcar Calimach din Cyrene (autorul termenului „bibliotecă”, tot el și părintele bibliografiei, în Grecia antică), din locul său de odihnă veșnică – am căutat explicația. Iar explicația este că, pur și simplu, în viziunea gînditorilor (ca, de altfel, și a multor oameni de rînd!), noțiunea de bibliotecă se asociază, se identifică obligatoriu cu alte cîteva noțiuni „adiacente”. On primul rînd, cu cartea,

literatura artistică. Apoi – cu știința, cunoașterea, cercetarea, informarea. Cu opțiunea pentru îmbogățirea minții și înnobilarea sufletului. On fine, cu omul însuși este identificată biblioteca!

Și totuși, un gând extraordinar despre bibliotecă, un emoționat elogiu bibliotecii și slujitorilor ei am găsit. Nu avem nici un merit deosebit în această ordine de idei - îl poate depista oricine se va apleca asupra operei autorului Cuvintelor potrivite. Vă amintiți, nu-i așa, de aceste spuse ale lui Tudor Arghezi: „Trăind în strâmtoare și hulă, omul a izbutit să se răscumpere și să se depășească, născocind graiul scris și, în sfârșit, cartea... Uite, mii de minți și inimi trăiesc lângă tine, în rafturile tale... Până la cărți rămînea mărturie – cimitirul. L-a învins biblioteca. Ai scăpat de mormînt...”

Această notă finală, oricît de impresionantă, ar fi totuși incompletă dacă nu am preciza că numărul de BiblioPolis pe care îl deschizi acum, stimate cititor, este unul cumva aniversar. Cumva, pentru că nu am stăruit să-i conferim revistei noastre o notă jubiliară în stilul excesiv de festivist de altă dată. Din paginile următoare vei putea afla ce a însemnat în viața lor / ce semnifică în prezent BM pentru diferite personalități din Chișinău – de la academicieni pînă la liceeni. Profitînd de ocazie, le spunem încă o dată, un mulțumesc frumos, sincer și infinit, tuturor celor care au găsit timp și... bunăvoință să răspundă solicitărilor noastre de a scrie pentru BiblioPolis. Veți mai citi cîteva materiale despre impresionantul salt – și la propriu, și la figurat – făcut de către BM, de la Jdanov la Hasdeu. On acest context, ar fi fost imposibil să nu găzduim și cîteva materiale despre patronul nostru spiritual. Mai încolo – inserăm la diverse rubrici articole, reportaje, interviuri, consemnări, eseuri, recenzii ș. a. ce confirmă starea actuală a BM, inclusiv ca instituție editoare a unei reviste în care colaboratorii și prietenii bibliotecii își pot spune cuvîntul. T tuturor ținem să le adresăm sincere felicitări și frumoase urări de noi împliniri cu prilejul celor 130 de ani de la deschiderea principalei biblioteci a Chișinăului